

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ДОНЕЦЬ АНТОН ГЕННАДІЙОВИЧ

УДК 347.459

**ОКРЕМІ ВИДИ ДОГОВОРУ ЗБЕРІГАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ
ПРАВІ УКРАЇНИ**

**12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право;
міжнародне приватне право»**

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

ХАРКІВ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор **Борисова Валентина Іванівна**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувач кафедри цивільного права № 1, заслужений працівник освіти України, член кореспондент Національної Академії правових наук України.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор **Кохановська Олена Велеоніівна**, Національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут права, професор кафедри цивільного права, академік Національної Академії правових наук України;
доктор юридичних наук, професор **Жорнокуй Юрій Михайлович**, Харківський національний університет внутрішніх справ, факультет № 6, завідувач кафедри цивільного права та процесу.

Захист відбудеться « 26 » квітня 2021 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.02 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 84а.

Автореферат розіслано « 24 » березня 2021 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

К.В. Гусаров

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Відносини по забезпеченню схоронності майна мають довгу історію правового регулювання. Відповідні правові конструкції можуть бути знайдені ще в до римських пам'яток права. Така ситуація зумовлена, в першу чергу, поширеністю даних відносин, що в свою чергу, обумовлене їх метою. Ситуації, коли інтереси власника вимагають забезпечення схоронності майна, виникають так саме часто, як і ситуації по переходу права власності від однієї особи до іншої. Можна стверджувати, що будь-коли, передаючи власну річ у тимчасове володіння (оренда, позичка, перевезення, зберігання, тощо) власник покладає на титульного володільця й обов'язки по забезпеченню схоронності цієї речі. Відповідно, й договір зберігання, що опосередковує та регулює відносини із забезпечення схоронності майна, є одним з найпоширеніших цивільно-правових договорів.

Безумовно, вітчизняна правова доктрина не оминула увагою договір зберігання, проте тільки з прийняттям чинного Цивільного кодексу України цей договір отримав гідне врегулювання на рівні кодифікованого цивільного акту. Крім положень, що безпосередньо регулюють договір зберігання, законодавець приділив увагу зберіганню на товарних складах, та ввів новий параграф «Спеціальні види зберігання».

Саме це спонукало до з'ясування правової природи спеціальних видів зберігання та їх співвідношення із загальними положеннями про договір зберігання. Слід зазначити, що проблеми правового регулювання окремих видів договору зберігання не раз ставали предметом дисертаційних досліджень: Е. М. Грамацький «Договір зберігання в цивільному праві України» (2004 р.), С. П. Довбій «Договір охорони майна» (2005 р.), О. В. Батожська «Договір зберігання автотранспортних засобів» (2010 р.), А. М. Демчук «Договір зберігання на товарному складі (складського зберігання)» (2015 р.), Д. В. Козир «Договір охорони» (2015 р.), Д. В. Бездітко «Договір охорони життя та здоров'я фізичної особи (тілоохоронництва) за законодавством України» (2015 р.); А. В. Басова «Договір охорони фізичних осіб» (2015 р.), К. В. Ступницький «Цивільні правовідносини у сфері зберігання речей, що є предметом спору (секвестр) в Україні» (2020 р.). Між тим комплексного аналізу спеціальних видів договору зберігання, їх правової природи та співвідношення із загальними положеннями договору зберігання, а також іншими договірними конструкціями цивільного права, визначення їх

місця в системі цивільного права України, не проводилось. Наведене вище і визначає актуальність даного дисертаційного дослідження.

Науково-теоретичну базу дослідження становлять праці таких вітчизняних та зарубіжних учених-правників, як: Р. С. Ажимов, В. А. Белов, С.М. Бервено, Т. В. Боднар, В. І. Борисова, М. І. Брагінський, В. В. Вігрянський, А. Б. Гриняк, А. С. Довгерт, Ю. М. Жорнокуй, Ю. О. Заїка, М. В. Зимільова, О. С. Іоффе, О. Ю. Кабалкін, О. В. Кохановська, В. В. Луць, О. А. Підпригора, Д. І. Степанов, І. В. Спасибо-Фатєєва, А. А. Телестакова, Г.Ф. Шершеневич, Р.Б. Шишка, В.П. Янишен, В. Л. Яроцький та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в рамках Державної цільової комплексної програми «Проблеми ефективності правового регулювання цивільних відносин в Україні» (№0111U000962)

Тему роботи затверджено на засіданні вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого 16 грудня 2005 року, протокол № 6.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у виявленні та вирішенні комплексу теоретичних і практичних проблем правової природи окремих видів договору зберігання, включаючи і спеціальні (далі – окремі види договору зберігання).

Відповідно до зазначеної мети дисертантом було поставлено такі завдання:

- виявити істотні ознаки договору зберігання як різновиду договору про надання послуг та сформулювати на їх основі авторське визначення цього договору;

- розробити поняття «схоронність», «зберігання», «охорона» як основні для характеристики відносин із зберігання та охорони;

- провести аналіз чинного законодавства у сфері регулювання окремих видів договорів зберігання та правозастосовної практики з метою встановлення рівня його ефективності;

- встановити правову природу спеціальних видів договору зберігання;

- виявити шляхи вдосконалення та перспективи розвитку законодавства України щодо окремих видів договору зберігання.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають при укладенні окремих видів договору зберігання.

Предметом дослідження є правова природа окремих видів договору зберігання.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використано загальнонаукові та спеціально-наукові методи дослідження, зокрема діалектичний, історичний, порівняльно-правовий, логіко-юридичний, формально-логічний, системно-структурний, аналізу і синтезу, метод правового моделювання. Методологічну основу дисертації становить діалектичний метод, завдяки якому вдалося з'ясувати правову природу окремих видів договору зберігання. За допомогою історичного методу вивчено передумови виникнення окремих видів договору зберігання та їх подальше правове регулювання. Метод аналізу і синтезу та формально-логічний метод дозволили розробити поняття «схоронність», «зберігання», «охорона». Застосування системно-структурного методу дозволило розкрити систему договорів зберігання, їх зміст та структуру. Логіко-юридичний метод використано для формулювання висновків, а метод правового моделювання застосовувався під час формування авторських пропозицій в частині удосконалення законодавства України.

Наукова новизна положень дисертації полягає в тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, висновки та пропозиції поглиблюють і доповнюють теорію цивільного права в частині наукової розробки положень правового регулювання окремих видів договору зберігання, сприяють вдосконаленню законодавства в умовах проведення рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України.

Відповідно до отриманих в процесі дисертаційного дослідження результатів на захист виносяться наступні теоретичні положення:

Уперше:

- розроблені та запропоновані до використання в якості юридичної термінології поняття «схоронність», «зберігання», «охорона» як основні поняття для характеристики відносин із зберігання та охорони;

схоронність – це стан речі, який характеризується: знаходженням її у володінні зберігача; її недоторканністю; зовнішньою незмінністю та незмінністю її функціональних властивостей по відношенню до моменту передачі зберігачеві, з урахуванням природного зносу;

зберігання – це діяльність зберігача, що спрямована на забезпечення наявності у його володінні речі, переданої поклажодавцем, її недоторканності, зовнішньої незмінності та незмінності її функціональних властивостей по відношенню до моменту передачі зберігачеві, з урахуванням природного зносу;

охорона – це діяльність охоронця, що спрямована на забезпечення недоторканності особи чи майна від впливу зовнішніх чинників, зокрема і протиправних дій;

гардероб – окреме приміщення або місце, яке відведене і пристосоване для зберігання верхнього одягу та інших подібних речей;

адміністративний (публічний) секвестр – правовідношення, в силу якого суб'єкт владних повноважень, на підставах визначених законом, обмежує право власності особи на річ з метою охорони інтересів учасників правовідносин та бере на себе обов'язок по забезпеченню схоронності такої речі або особисто, або шляхом передачі її на зберігання іншим особам;

- розроблена та запропонована структура відносин із збереження, до якої включено: зобов'язання, що виникають на підставі договору зберігання речі; зобов'язання, що виникають на підставі договору охорони майна; зобов'язання, що виникають на підставі договору охорони фізичної особи; зобов'язання, що виникають на підставі закону та інших передбачених законом підставах, які мають на меті забезпечення як схоронності, так і недоторканності об'єкта;

- доведено що, до істотних ознак зберігання слід віднести обізнаність зберігача стосовно предмета зберігання, відсутність якої свідчить, що відносини із зберігання не виникають. Обізнаність зберігача забезпечується шляхом акту передачі-прийняття йому предмету зберігання або презюмується, виходячи з природи окремих видів договору зберігання (в гардеробі, в готелі, тощо);

- аргументовано, що споживач готельних послуг може бути стороною різних договірних конструкцій, метою яких є забезпечення схоронності його речей: договору охорони відносно тих речей, які не були передані працівникам готелю, але були внесені особою до відведеного їй приміщення; договору зберігання щодо тих речей, відносно яких фактично відбулася передача їх зберігачеві; договору зберігання грошей, цінних паперів та інших цінностей, які були передані на зберігання на підставі окремого договору між споживачем та готелем. Проте, якщо в приміщенні, відведеному для проживання особи, знаходиться сейф, в якому гроші та інші цінностей (цінні папери, коштовності) будуть розміщені самою цією особою, відносин зберігання не виникає, а виникає змішана договірна модель, що містить у собі елементи відносин майнового найму (оренди), і відносин охорони.

Удосконалено:

- підхід до визначення поняття послуги як об'єкту цивільних прав.

Послугою пропонується вважати сукупність дій зобов'язаної особи, результатом здійснення яких є отримання іншою особою корисного ефекту;

- тезу відносно визначення міста послуг із зберігання речей в діяльності ломбарду. Аргументовано, що такі послуги - це додаткові, а не супутні ломбардні послуги;

- підхід до розмежування відносин із зберігання речей, які виникають внаслідок укладеного ломбардом договору зберігання, правові засади якого визначено статтями 967 - 968 ЦКУ, та обов'язку ломбарду по забезпеченню схоронності тих речей, які передані йому як фінансовій установі, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам під заставу майна;

- доктринальне положення відносно того, що договір зберігання речей в автоматичних камерах схову самообслуговування, передбачений ч. 6 ст. 972 ЦКУ, та договір про надання індивідуального банківського сейфу, що не охороняється банком, передбачений ст. 971 ЦКУ, є змішаними договірними конструкціями, які містять у собі елементи як договору майнового найму (оренди), так і договору охорони;

- класифікацію відносин із зберігання речей, які є предметом спору. Запропоновано використання терміну «адміністративний (публічний) секвестр» поряд із договірним та судовим секвестрами.

Набуло подальшого розвитку:

- положення, що момент, коли банк наділяється покладавцем повноваженнями щодо управління цінними паперами, безпосередньо впливає на динаміку договірних відносин, які виникають між зберігачем і покладавцем цінних паперів. У випадку, коли повноваження управителя надаються банку через певний час після укладення договору зберігання, йдеться про новацію, а коли в момент укладання договору - про альтернативні зобов'язання;

- позиція щодо розмежування договорів зберігання та охорони як окремих видів договорів на надання послуг;

- доктринальне твердження щодо неможливості віднесення договору зберігання з обов'язком зберігача прийняти річ у майбутньому до консенсуальних договорів. Укладення такого договору вимагає застосування конструкції попереднього договору, сторони якого – майбутні зберігач і покладавець зобов'язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір зберігання у майбутньому (основний реальний договір зберігання) на умовах, встановлених попереднім договором;

- пропозиція про надання зберігачеві права на звернення до суду з

вимогою про примусовий продаж не витребуваного майна;

- пропозиція про вдосконалення законодавства щодо сертифікації товарного складу та порядку її проведення.

На підставі зроблених в дисертації висновків вносяться пропозиції по вдосконаленню законодавства України, які теж становлять собою новизну дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* – при подальших наукових дослідженнях проблем правового регулювання договорів зберігання та охорони; *законотворчій діяльності* – для внесення змін і доповнень до норм чинного законодавства, яке регулює договірні відносини у сфері зберігання і охорони; *правозастосовній діяльності* – під час розгляду і вирішення судами справ, пов'язаних з невиконанням або неналежним виконанням договорів зберігання і охорони; *навчально-методичній роботі* – при підготовці підручників і навчальних посібників з дисциплін «Цивільне право», «Договірне право», а також під час викладання останніх у закладах вищої освіти.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення і висновки, які сформульовані в представленій науковій роботі, обговорювалися на засіданнях кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, на міжнародних й всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах та інших наукових заходах протягом 2007-2020 р., зокрема на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених та здобувачів (м. Харків, НЮАУ, 26-27 червня 2006 р.), Сучасні проблеми юридичної науки та практики: (м. Харків, НЮАУ, 2007), Міжнародна науково-практична конференція (м. Макіївка, 21-22 вересня 2007 р.), Сучасні проблеми юридичної науки та практики: Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених та здобувачів (м. Харків, НЮАУ, 30-31 жовтня 2007 р.), Осінні юридичні читання: Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених (м. Харків, НЮА України, 12-13 листопада 2008 р.; 23-24 листопада 2010 р.): Актуальні проблеми цивільного права: Круглий стіл, м. Харків, НЮАУ, 2010 р.; Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства: Міжнародна науково-практична конференція НЮА України, 25 лютого 2011 р., 16 березня 2012 р., 15 лютого 2013 р., 19 лютого 2016 р., 17 лютого 2017 р., 28 лютого 2020р.).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки, які сформульовані в дисертації, знайшли відображення у 26 наукових

публікаціях, серед яких – 2 колективні монографії, 8 статей у фахових наукових періодичних виданнях України, 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав, 13 тез доповідей, які засвідчують апробацію матеріалів, а також 1 наукової праці, що додатково відображає результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із списку умовних скорочень, зі вступу, 2-х розділів, що містять 13 підрозділів, висновків після кожного розділу, загальних висновків наприкінці дисертації, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг дисертації – 234 сторінок, з них основного тексту 171 сторінки; кількість використаних джерел становить 442 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито ступінь її наукової розробки, зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, зазначено відомості про апробацію та публікації одержаних результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Розділ перший «Правова характеристика договору зберігання» складається з трьох підрозділів, які присвячені історичному розвитку договору зберігання, визначенню місця цього договору в системі договорів на надання послуг, а також його правової природи.

У *підрозділі 1.1 «Договір зберігання та його окремі види (історична ретроспектива)»* розкривається розвиток інституту договору зберігання, вказується на основні етапи розвитку і зазначається, що головним критерієм виділення окремих видів договору зберігання стає предмет зберігання.

У *підрозділі 1.2 «Місце договору зберігання в системі договорів на надання послуг»* увага приділена зберіганню як послугі.

Авторське визначення понять «зберігання», «схоронність» та «охорона» дає змогу визначити місце договору зберігання серед суміжних та схожих договорів. Аргументується теза про окреме місце договору охорони серед договорів про надання послуг.

У *підрозділі 1.3 «Правова природа договору зберігання»* доводиться, що цей договір є реальним, взаємним, оскільки породжує права і обов'язки для кожної із сторін, строковим, може бути як оплатним, так і безоплатним.

За загальним правилом договір може бути укладено як в усній, так і в письмовій формі.

Доведено, що через свої властивості, нерухомі речі не можуть бути об'єктами договору зберігання, що пов'язано зі спрямованістю останнього на забезпечення не лише недоторканності речі, а й незмінності її властивостей.

Аргументовано твердження щодо неможливості віднесення договору зберігання з обов'язком зберігача прийняти річ у майбутньому до консенсуальних договорів. Запропоновано у цьому випадку застосовувати конструкцію попереднього договору, де реальний договір зберігання виступає основним договором.

Підтверджено доктринальне твердження, що під володінням слід розуміти виключно фактичне володіння речами, що дозволяє суб'єктам цивільних правовідносин поширювати на них своє панування.

Розділ другий «Правова характеристика окремих видів договору зберігання» складається з десяти підрозділів, кожен з яких розкриває окремий вид договору зберігання, передбачений положеннями ЦКУ. З огляду на їх спільну правову природу та характеристику, в кожному підрозділі увага зосереджується саме на їх особливостях, які характеризують їх або як окремі різновиди договору зберігання, або як змішану договірну конструкцію, або як договір охорони.

У підрозділі 2.1 «Зберігання на товарному складі» досліджено правову природу та особливості цього договору.

З'ясовано, що особливість даного договору обумовлюється специфікою об'єкту договору – ним можуть бути лише рухомі речі, а саме товар, а також, специфікою суб'єктного складу, оскільки сторонами можуть виступати виключно суб'єкти підприємницької діяльності. Доведено необхідність прийняття відповідних нормативно-правових актів, які б заповнили прогалини в правовому регулюванні сертифікації товарних складів, а також визначенні уповноваженого органу, який видаватиме сертифікати для здійснення зберігання на товарному складі та відзиватиме їх.

Обґрунтовано можливість фізичної особи підприємця бути зберігачем за даним договором.

У підрозділі 2.2 «Зберігання речей у ломбарді» досліджено проблему ототожнення зберігання речей у ломбарді із зберіганням ломбардом заставленого майна.

З'ясовано, що слід розмежовувати відносини із зберігання речей, які виникають внаслідок укладеної ломбардом цивільно-правової угоди, що можуть регулюватися у тому числі й загальними положеннями про

зберігання, та обов'язок ломбарду по забезпеченню схоронності тих речей, які передані йому як фінансовій установі, в межах правовідносин з надання нею фінансових кредитів фізичним особам під заставу майна.

Доведено, що надання ломбардами послуги із зберігання речей, як вона сформульована у ст. 967 ЦКУ, відноситься до додаткових послуг в його діяльності, які носять самостійний характер і не пов'язані із наданням кредитів під заставу, що характеризується як ломбардна операція.

У підрозділі 2.3 «Договори банківського зберігання» досліджено правову природу цих договорів. Доведено, що до договорів банківського зберігання можна віднести тільки договір зберігання цінностей у банку і договір про надання індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком, оскільки банк безпосередньо приймає від поклажодавця цінності під їх опис, контролює їх розміщення у сейфі та вилучення з нього.

Визначено, що момент, коли банк наділяється повноваженнями щодо управління цінними паперами, при укладенні договору зберігання цінностей у банку, безпосередньо впливає на динаміку договірних відносин, які виникають між зберігачем і поклажодавцем зазначених цінностей. У випадку, коли повноваження управителя цінними паперами надаються банку поклажодавцем через певний час після укладення договору зберігання, йдеться про новацію, коли ж такі повноваження надаються банку поклажодавцем в момент укладання договору, йдеться про альтернативні зобов'язання.

Доведено, що договір про надання індивідуального банківського сейфа, що не охороняється банком, не містить характерних ознак зберігання, а містить елементи як договору майнового найму (оренди), так і договору охорони, тобто є змішаною договірною конструкцією.

У зв'язку з термінологічною неузгодженістю назви та змісту ст. 971 ЦКУ «Договір про надання індивідуального банківського сейфу, що не охороняється банком» із фактом існування специфічного об'єкта оренди – сейфа, що не може не охоронятися банком, пропонується змінити назву зазначеної статті на «Договір про надання індивідуального банківського сейфа без обізнаності банку про його вміст».

У підрозділі 2.4 «Зберігання речей у камерах схову» встановлено, що зберігання речей у камерах схову підприємств транспорту поділяється на зберігання у стаціонарних камерах схову і автоматичних камерах схову самообслуговування (далі – АКСС).

Обґрунтовано, що зазначені види зберігання опосередковується різними договірними моделями, які, між тим, мають і загальні риси. Договір

зберігання в АКСС є змішаною договірною конструкцією, яка містить у собі елементи як договору майнового найму (оренди), так і договору охорони, і на нього не повинні розповсюджуватися положення глави 66 ЦКУ.

У підрозділі 2.5 «Зберігання речей у гардеробі організації» встановлено, що до специфічних особливостей даного договору відноситься: спеціальний суб'єктний склад договірних відносин, зокрема зберігачем може виступати юридична особа, а поклажадавцем – фізична особа; спеціальний об'єкт договору та спрощений порядок його укладення. Надано авторське визначення поняття «гардероб».

У підрозділі 2.6 «Зберігання речей пасажирів під час його перевезення» розкриваються особливості та специфіка забезпечення схоронності багажу та ручної поклажі пасажирів.

Доведено, що в умовах перевезення пасажирів на транспорті, передання ручної поклажі у фактичне володіння перевізника не відбувається, що унеможливає забезпечення її схоронності.

Встановлено, що положення спеціального законодавства розмежовують поняття багаж і ручна поклажа, критеріями якого, окрім розміру й ваги, є: приймання багажу перевізником, що означає перехід багажу у його фактичне володіння, в той час як ручна поклажа залишається у володінні пасажирів; видача квитанції або іншого легімітаційного знаку, за яким провадиться отримання пасажиром багажу в місці прибуття; оплата. До того ж зберігання багажу здійснюється за окремими договорами, умови та порядок укладення яких детально врегульовані на рівні спеціального законодавства.

У підрозділі 2.7 «Зберігання речей у готелі» розкривається особливість та специфіка забезпечення схоронності речей споживачів готельних послуг.

Доведено, що відносини, які виникають щодо забезпечення схоронності речей особи, яка проживає в готелі, не є однорідними. Споживач готельних послуг може стати стороною різних цивільно-правових договорів: договору охорони відносно тих речей, які не були передані працівникам готелю, але були внесені ним до відведеного приміщення; договору зберігання щодо тих речей, відносно яких відбулася передача їх зберігачеві; договору зберігання грошей, цінних паперів та інших цінностей, які були передані на зберігання на підставі окремого договору між споживачем та готелем.

Обґрунтовано, що якщо у відведеному для споживача готельних послуг приміщенні знаходиться сейф, в якому гроші та інші цінностей

будуть розміщені цією особою, відносин зберігання не виникає, а виникає змішана договірна конструкція, яка містить у собі елементи відносин майнового найму (оренди) і відносин охорони.

У підрозділі 2.8 «Зберігання речей, що є предметом спору» розкриваються особливості та специфіка цього виду зберігання речей.

Констатовано, що договір є підставою для виникнення відносин із зберігання лише у конкретних випадках. Судовий секвестр має іншу підставу виникнення.

Обґрунтована нова класифікація відносин секвестру, в якій на рівні з судовим та договірним вводиться поняття адміністративний (публічний) секвестр.

Доведено, що положення ст. 976 ЦКУ, які врегульовують відносини із зберігання речей, що є предметом спору, повинні регулювати не лише договірні відносини зі зберігання, а й такі, що виникають в силу приписів законів та інших нормативно-правових актів.

У підрозділі 2.9 «Зберігання автотранспортних засобів» досліджуються особливості правової природи договорів з надання послуг по зберіганню транспортних засобів. Встановлено, що особливістю даної договірної конструкції є покладення на поклажодавця певних обов'язків, виконання яких необхідно для належного забезпечення зберігачем схоронності майна.

З'ясовано, що положення спеціального законодавства містять розбіжності у визначенні переліку об'єктів даного договору і місць їх зберігання. Запропоновано викласти ст. 977 ЦКУ у новій редакції, розповсюдивши її дію на зберігання всіх видів транспортних засобів.

У підрозділі 2.10 «Договір охорони» досліджуються договірні конструкції, які опосередковують надання послуг по забезпеченню недоторканності майна, життя та здоров'я фізичних осіб.

Доведено, що договір охорони за своєю правовою природою та відповідно до особливостей свого предмета є самостійним договором про надання послуг і потребує врегулювання на рівні окремої глави ЦКУ з наступним нормативним наповненням.

ВИСНОВКИ

У Висновках викладено найбільш вагомий науковий результат дисертаційного дослідження, до яких належать такі:

1. Окремі види договору зберігання, як і спеціальні види зберігання, не становлять єдиного інституту або субінституту цивільного права. Кожен з

договорів, який був об'єктом даного дослідження, отримав свого втілення в положеннях ЦК України через, притаманні лише йому риси та особливості.

2. Фактичне володіння річчю, яка передається поклажодавцем зберігачеві для зберігання, носить службовий характер, оскільки зберігач хоча і поширює на річ своє панування, але в межах, визначених договором, діючи виключно в інтересах поклажодавця.

3. Схоронність в договорі зберігання – це широке поняття, що включає недоторканність, як застереження для самого зберігача, якому річ передається у володіння з одночасним зобов'язанням його протягом строку зберігання здійснювати певні дії, які б убезпечили річ від змін її властивостей. Тому «схоронність» в цій договірній конструкції дорівнює, поняттю «збереженість» у широкому його розумінні.

4. Договірна конструкція охорони, теж пов'язана з наданням послуг по забезпеченню схоронності, однак особливість цієї конструкції надає можливість забезпечувати в межах зазначених правовідносин недоторканність фізичної особи, її особисту безпеку, або безпеку втрати нею або юридичною особою майна шляхом запобігання або недопущення охоронцем посягань протиправного характеру з боку третіх осіб. Тому «схоронність» в цій договірній конструкції дорівнює поняттю «недоторканність».

5. Визначення товарного складу за договором складського зберігання, через термін «організація» обмежує можливість інших суб'єктів підприємницької діяльності, а саме фізичних осіб підприємців, бути учасниками цих правовідносин. Пропонується змінити зазначений підхід і викласти ч. 1 ст. 956 ЦКУ в наступній редакції: «Товарним складом є суб'єкт підприємницької діяльності, що здійснює зберігання товарів та надає супутні зберігання послуги».

6. В основі виокремлення таких договорів як зберігання на товарному складі, в ломбарді, банку, готелі покладено специфіку їх суб'єктного складу. Особливий статус фінансових установ дає банкам та ломбардам можливість надавати послуги зі зберігання, які регулюються відповідними спеціальними нормативно-правовими актами.

7. Порядок продажу ломбардом речей, які не були забрані поклажодавцем, на сьогодні не визначений, оскільки посилання на закон, яке міститься у ст. 968 ЦКУ, носить абстрактний характер. Тому потребує конкретизації відсилання на положення, які б чітко визначали порядок проведення реалізації зазначених речей.

8. Більшість з договірних конструкцій спеціальних видів зберігання наділені ознаками та рисами, що притаманні загальній конструкції договору зберігання. Натомість, такі договори, як надання індивідуального банківського сейфу, що не охороняється банком, зберігання речей в автоматичних камерах схову самообслуговування (АКСС), розміщення грошей, цінних паперів та інших цінностей споживачем готельних послуг в сейфі, що знаходиться у його приміщенні, за правовою природою є змішаними договірними конструкціями.

9. Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що не охороняється банком відрізняється від договору про надання індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком не тільки за режимом доступу до сейфу і обсягом відповідальності банку за схоронність вмісту сейфа, а є змішаною договірною конструкцією, яка містить в собі елементи як договору майнового найму (оренди), так і договору охорони. На цей договір не повинні розповсюджуватися положення глави 66 ЦКУ, але, оскільки відносини охорони є відносинами з надання послуг, до них застосовуються загальні положення глави 63 ЦКУ. У зв'язку з термінологічною неузгодженістю назви та змісту ст. 971 ЦКУ «Договір про надання індивідуального банківського сейфу, що не охороняється банком» із фактом існування специфічного об'єкта оренди – сейфа, що не може не охоронятися банком, пропонується змінити назву зазначеної статті на «Договір про надання індивідуального банківського сейфа без обізнаності банку про його вміст».

10. Договір про зберігання речей в АКСС, передбачений ч. 6 ст. 972 ЦКУ, є змішаною договірною конструкцією, яка містить у собі елементи як договору майнового найму (оренди), так і договору охорони. У зв'язку із чим, на такий договір не повинні розповсюджуватися положення глави 66 ЦКУ. Пропонується внесення змін у ст. 972 ЦКУ, виклавши частину 6 в такій редакції «До договору користування автоматичними камерами схову самообслуговування організацій, підприємств транспорту застосовуються положення цього Кодексу про майновий найм (оренду) та положення щодо забезпечення з боку адміністрації охорони секцій АКСС з речами та контроль за справністю пристроїв системи».

11. Відсутність у перевізника можливості забезпечувати схоронність речей пасажирів під час його перевезення без передачі речей у фактичне володіння перевізника, а також наявність у спеціальних нормативно-правових актах застережень щодо обов'язку пасажирів особисто дбати про такі речі, свідчить про неможливість застосування положень ст. 974 ЦКУ

щодо зберігання речей пасажирів під час його перевезення, а тому пропонується виключити зазначену статтю із ЦКУ.

12. Різниця в предметі, в об'єкті договорів зберігання і охорони, а також в правах і обов'язках їх сторін свідчить про самостійність цих договорів як різновидів договору про надання послуг.

З урахуванням отриманих висновків було розроблено Проект Закону про внесення змін до ЦК України (Додаток А), до якого було включено усі зазначені в дослідженні пропозиції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Донець А. Г. До питання співвідношення договору зберігання та договору охорони у цивільному праві. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 1 С. 124–127.
2. Донець А. Г. До питання можливості нерухомого майна бути об'єктом договору зберігання. *Ученые записки Крымского федерального университета имени В.И. Вернадского. Юридические науки*. 2008. Т. 21 (60), № 2. С. 254–257.
3. Донець А. Г. Поняття «зберігання», «схоронність», «охорона» та їх співвідношення. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 24. С. 242–252.
4. Донець А. Г. Щодо питання визначення легального поняття «послуги». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. № 1034. Серія «Право»*. 2012. Вип. №13. С. 133–135.
5. Донець А. Г. Договір зберігання речей у ломбарді. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 4. С. 79–82.
6. Донець А. Г. Договір зберігання речей в готелі, «*JURNALUL JURDIC NATIONAL: TEORIE SI PRACTICA S.R.L. Publicatie stiintifico-practica de drept «Национальный юридический журнал: теория и практика» О. О. О. Научно-практическое правовое издание*. 2015. № 2/2 (12). С. 65–69
7. Донець А. Г. Впровадження категорії «адміністративний (публічний) секвестр» в систему приватного права України. *Теорія і практика правознавства* : електрон. наук. фахове вид. 2020. Вип. 2 (18).

URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/2174>.

8. Donets Anton Agreements of ensuring the safety of valuables in the bank: the legal nature and specific of regulation. «*Area Nauki*» kwartelne międzynarodowe czasopismo naukowe, Fundacja «Ośrodek Rozwoju Kompetencji Akademickich», 2020. №1 (7). Lublin. С. 139-152
  9. Донец А. Г. Складские свидетельства. *Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав* : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, В. И. Крат, О. П. Печений и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2015. С. 574–579.
  10. Донец А.Г., Дуденко Т.В. Договоры охраны имущества *Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав* : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О.П. Печенький, В.И. Крат и др.; под общ. Ред. И.В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. С.277-284.
- Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:**
11. Донець А. Забезпечення реалізації прав зберігача на отримання винагороди та на компенсацію понесених витрат та збитків. *Конституція України – основа побудови правової держави і громадянського суспільства* : тези доп. та наук. повідомлень учасників всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (26-27 черв. 2006 р.) / за заг. ред. М. І. Панова. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2006. С. 143–146.
  12. Донець А.Г. До питання правової природи та регулювання деяких окремих видів зберігання за цивільним правом України. *Сучасні проблеми юридичної науки та практики* : тези доповідей та наукових повідомлень учасників всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та здобувачів / За заг. ред. М.І. Панова. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2007. С. 124-127
  13. Донець А.Г. Щодо питання охорони суб'єктивних прав покладавця. *Проблеми здійснення охорони прав учасників цивільних правовідносин* : Зб. Доповідей та тез повідомлень учасників міжнародної науково-практичної конференції м. Макіївка, 21-22 вересня 2007 р. / ред. кол. Р.Б. Шишка, Р.В. Мавліханова. Харків. Макіївський економіко-гуманітарний інститут, Харківський національний університет внутрішніх справ, НДІ приватного права і підприємництва АПрН України. Макіївка-Харків. 2007. С. 126-128
  14. Донець А.Г. Деякі питання щодо предмета договору зберігання речей у готелі. *Сучасні проблеми юридичної науки та практики* : тези доповідей та наукових повідомлень учасників всеукраїнської науково-

- практичної конференції молодих учених та здобувачів (30-31 жовтня 2007 р.) / за заг. ред. А.П. Гетьмана. – Х. : Нац. юрид. акад. України. 2007. С. 248-251
15. Донець А.Г. До питання співвідношення понять «зберігання», «схоронність», та «охорона». *Осінні юридичні читання : тези доповідей та наукових повідомлень всеукраїнської наукової конференції молодих вчених 12-13 листопада 2008 р.* / за заг. ред. А.П. Гетьмана. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. С. 224-227
  16. Донець А.Г. Щодо питання можливості укладання консенсуального договору зберігання. *Юридична осінь : збірник тез доповідей та наукових повідомлень учасників всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та здобувачів 23-24 листопада 2010 р.* / за заг. ред. А.П. Гетьмана. – Харків: НЮАУ імені Ярослава Мудрого. 2010. С.169-172
  17. Донець А.Г. Деякі питання визначення поняття послуги. *Актуальні проблеми цивільного права : матеріали "крутлого столу", присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова, м. Харків, 23 гру. 2010 р.* / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. - Х. : Право, 2011. С. 156-159
  18. Донець А.Г. Договір охорони в системі цивільно-правових договорів. *Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства : матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої пам'яті Василя Пилиповича Маслова. 25 лютого 2011 р.* / Відповідальний за випуск професор Борисова В.І. Харків. 2011. С. 312-315
  19. Донець А.Г. Правові ознаки зберігання як цивільно-правової послуги. *Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства : матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 90-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора В.П. Маслова. 16 берез. 2012 р.* / редкол.: В.І. Борисова (відп. ред) та ін. Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". Х. : Право. 2012. С. 332-335
  20. Донець А.Г. Договір зберігання речі у ломбарді. *Актуальні проблеми науки і практики цивільного, житлового та сімейного права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 91 річчю з дня народження В. П. Маслова, Харків, 15 лют. 2013 р.* Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право. 2013. С. 278–282.
  21. Донець А.Г. Правові ознаки послуги як об'єкта цивільних прав. *Актуальні проблеми приватного права : матеріали наук.-практ. конф.,*

- присвяч. 93-й річниці з дня народж. д-ра. юрид. наук., проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова. Харків. 27 лютого 2015 р. С. 285–290
22. Донець А.Г. Щодо питання правової природи складських свідочств. *Pravna veda a prax: vyzvy modernych europskych integracnych procesov : zbornik prispievkov z medzinarodnej vedeckej konferencie Paneuropska vysoka skola. Faculta prava. Bratislava. 27-28 novembra 2015. С. 184–188*
  23. Донець А.Г. Щодо проблеми зберігання речей пасажира під час його перевезення. *Актуальні проблеми приватного права : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 94-й річниці з дня народж. В. П. Маслова. Харків. 19 лют. 2016 р. С. 259–262*
  24. Донець А.Г. Деякі питання законодавчого регулювання договору охорони. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин : матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 95-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора В.П. Маслова. 17 лют. 2017 / редкол.: В.І. Борисова (відп. ред) та ін. Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". Х. : Право. 2012. С. 268 – 270*
  25. Донець А.Г. Деякі питання сертифікації товарних складів в Україні. *Цивільне право України: нові виклики і перспективи розвитку : матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченій 98-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР В.П. Маслова. Харків. 28 лютого 2020 р. С. 368 – 371*
  26. Донець А.Г. Загальні положення про зберігання (ст.936-955). *Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. – Т. 9, ч. III: Послуги. Перевезення. Транспортне експедитування. Зберігання. С. Є. Морозова, І. С. Лукасевич-Крутник та ін. / за ред. проф. І. В. Спасиво-Фатєєвої. Харків : «ЕКУС». 2020. (Серія «Коментарі та аналітика»). С. 257-325*

АНОТАЦІЯ

Донець А.Г. Окремі види договору зберігання в цивільному праві України – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». – Національний юридичний

університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2021.

Дисертація є завершеною науковою працею, що містить нові теоретично обґрунтовані результати, які вирішують наукове завдання, що полягає у виявленні та вирішенні комплексу теоретичних і практичних проблем правової природи окремих видів договору зберігання в їх співставленні із загальною конструкцією договору зберігання на основі конститутивних ознак останньої, а також у порівнянні з конструкціями суміжних договорів.

У дисертації з'ясовано правову природу договору зберігання, надано його доктринальне поняття, розкрито зміст дефініцій «схоронність», «зберігання», «охорона», аргументовано чому володіння зберігача характеризується як службове. Робиться висновок про те, що окремі види договору зберігання не становлять єдиного інституту або субінститутів цивільного права, кожен з цих договорів має притаманні лише йому риси та особливості. Аргументована доцільність розмежування на рівні ЦКУ договорів зберігання та охорони як самостійних видів договорів на надання послуг.

На підставі аналізу положень чинного законодавства, практики його застосування, а також доробок вітчизняних і зарубіжних вчених, які присвячені теоретичним узагальненням в сфері правового регулювання відносин зберігання, визначено прогалини в законодавстві й сформульовані науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення механізму правового регулювання відповідних відносин.

Ключові слова: договір, зберігання, схоронність, охорона, професійний зберігач, товарний склад, гардероб, ломбард, банк, сейф, камера схову, готель, транспортний засіб, секвестр.

АНОТАЦІЯ

Донец А.Г. Отдельные виды договора хранения в гражданском праве Украины. - Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 «Гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право». – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2021.

Диссертация является завершенной научной работой, содержащей новые теоретически обоснованные результаты, которые решают научное задание, заключающееся в выявлении и решении комплекса теоретических и практических проблем правовой природы отдельных видов договора хранения в их сопоставлении с общей конструкцией договора хранения на основе конститутивных признаков последней, а также в сравнении с конструкциями смежных договоров.

В диссертации выяснены правовые аспекты договора хранения, дано его доктринальное понятие, раскрыто содержание дефиниций «сохранность», «хранение», «охрана», аргументировано, что отдельные виды договора хранения, как и его специальные виды, не представляют единого института или субинститутов гражданского права, каждый из этих договоров имеет присущие только ему характерные особенности. Доказано, что недвижимые вещи не могут быть объектами договора хранения, получило дальнейшее развитие доктринальное утверждение о невозможности отнесения договора хранения с обязанностью хранителя принять вещь в будущем к консенсуальным договорам и предложено в этом случае применять конструкцию предварительного договора, где реальный договор хранения выступает основным договором, доказана целесообразность разграничения на уровне Гражданского кодекса Украины договоров хранения и охраны как самостоятельных договоров на оказание услуг, а договор хранения вещей в автоматических камерах хранения самообслуживания и договор о предоставлении индивидуального банковского сейфа, который не охраняется банком, отнести к смешанным договорным конструкциям, поскольку они содержат в себе элементы как договора имущественного найма (аренды), так и договора охраны.

На основе анализа положений действующего законодательства, практики его применения, а также работ отечественных и зарубежных ученых, посвященных теоретическим обобщениям в сфере правового регулирования отношений хранения, определены пробелы в законодательстве и сформулированы научно обоснованные предложения по совершенствованию механизма правового регулирования соответствующих отношений.

Ключевые слова: договор, хранение, сохранность, охрана, профессиональный хранитель, товарный склад, гардероб, ломбард, банк, сейф, камера хранения, отель, транспортное средство, секвестр.

SUMMARY

Donets A.G. Some types of storage contract in the civil law of Ukraine. - Qualification thesis as a manuscript

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of legal sciences on a specialty 12.00.03 «Civil law and civil process; family law; international private law". - Yaroslav the Wise National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2021.

The dissertation is a completed scientific work containing new theoretically substantiated results that solve the scientific problem of identifying and solving a set of theoretical and practical problems of the legal nature of certain types of storage contract in their comparison with the general design of the storage contract based on the constitutive features of the latter. also in comparison with the designs of related agreements.

The dissertation clarifies the legal nature of the storage contract, provides its doctrinal concept, reveals the meaning of the definitions "safety", "storage", "protection", argues why the custodian's possession is characterized as official. It is concluded that certain types of storage contract do not constitute a single institution or sub-institutions of civil law, each of these agreements has its own characteristics and features. The expediency of differentiation at the level of the CCU of storage and protection contracts as independent types of contracts for the provision of services is argued.

On the basis of the analysis of provisions of the current legislation, practice of its application, and also achievements of domestic and foreign scientists which are devoted to theoretical generalizations in the field of legal regulation of relations of storage, gaps in the legislation are defined and scientifically substantiated offers on improvement of the mechanism of legal regulation of the corresponding relations are formulated.

Keywords: contract, storage, safety, security, professional custodian, warehouse, wardrobe, pawnshop, bank, safe, luggage room, hotel, vehicle, sequestration.